

формуванням його внутрішнього простору та створенням сприятливих умов як для покупців, так і працівників.

Література

1. Аллен П. Учимся торговать. – Минск: Амалфея, 2001. – 215 с.
2. Аполій В.В. Організація торгівлі: підручник. – К.: Знання, 2007. – 630 с.
3. Берман Б. Розничная торговля: стратегический подход – М.: Вильямс, 2003. – 1184 с.
4. Бланк И.А. Торговый менеджмент. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
5. Варли Р. Основы управления розничной торговлей. – М.: Издат. дом Гребенщикова, 2005. – 456 с.

6. Гайдученя А.А., Абызов В.А., Комарова М.М. Проектирование торговых предприятий. – К.: Будівельник, 1986. – 135 с.
7. Гитомер Д. Библия торговли. – СПб.: Питер, 2004. – 363 с.
8. Голошубова Н.О. Організація торгівлі: підручник. – К.: Книга, 2004. – 560 с.
9. Леви М., Вейтц Б.А. Основы розничной торговли. – СПб.: Питер, 1999. – 448 с.
10. Мельник І.М., Хом'як Ю.М. Мерчандайзинг: навч. посіб. – К.: Знання, 2009. – 309 с.
11. Шредер К. Специализированный магазин: как построить прибыльный бизнес в розничной торговле. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – 384 с.

М.М. НЕБОГА,

аспірант, Державний економіко-технологічний університет транспорту

Роль основних факторів щодо захисту прав акціонерів

У статті проаналізовано основні методи оцінки якості корпоративного управління. Визначено ступінь впливу окремих показників на рейтинги корпоративного управління. Виділені об'єкти і фактори ризиків, які впливають на основні права акціонерів.

Ключові слова: корпоративне управління, акціонер, рейтинг, індекс.

В статье проанализированы основные методы оценки качества корпоративного управления. Определена степень влияния отдельных показателей на рейтинги корпоративного управления. Выделены объекты и факторы рисков, которые влияют на основные права акционеров.

Ключевые слова: корпоративное управление, акционер, рейтинг, индекс.

The article analyzes the main methods of assessing the quality of corporate governance. The degree of individual performance ratings on corporate governance. Selected objects and risk factors that affect the fundamental rights of shareholders.

Keywords: corporate governance, shareholder, rating, index.

Постановка проблеми. В умовах становлення корпоративного сектору в Україні все гостріше постають питання підвищення рівня захисту прав акціонерів. Українська модель корпоративного управління в даний час знаходиться на стадії, в якій присутні елементи різних моделей.

Це і велике розпорошення акцій, що є ознакою аутсайдерської моделі, і концентрація капіталу (акцій) в руках одного власника, що є ознакою інсайдерської моделі. Як показали проведені дослідження, в цих складних процесах пере-

розподіл корпоративних прав призводить до багатьох порушень прав акціонерів, особливо шляхом незаконних рейдерських захоплень акціонерних товариств (АТ).

За таких умов визначення основних факторів, які призводять до порушень прав акціонерів, і розробка механізмів протидії негативним явищам є актуальною темою.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Оцінці якості корпоративного управління на основі економічних показників діяльності акціонерних товариств та прибутковості їх акцій, впливу організаційної структури присвячено багато досліджень, зокрема: вдосконалення механізму корпоративних відносин – А.Е. Воронковою, В.А. Євтушевським, Г.В. Козаченко; побудови організаційної структури управління корпораціями і систем менеджменту – О.Є. Кузьмінім, Г.В. Назаровою, Є.М. Палигою; оцінки результативності діяльності підприємств корпоративного сектору – А.Є. Ачкасовим, І.О. Бланком, О.М. Вакульчик, Г.С. Волинським, М.Г. Чумаченком; інвестиційний аналіз і математичні методи дослідження – О.І. Амошею, В.П. Дубіщевим, А.В. Крушевським, В.О. Онищенком.

Однак залишаються мало дослідженими питання ступеня впливу на якість корпоративного управління відносин між акціонерами, реалізації та захисту їх прав.

Метою статті є визначення об'єктів ризиків, які впливають на базові права акціонерів.

Об'єкт дослідження – законодавчі акти, нормативні документи, стандарти та методики оцінки якості корпоративного управління та їх складові.

Предмет дослідження – організаційно-корпоративні умови та відносини, що виникають у процесі визначення якості корпоративного управління.

Виклад основного матеріалу. Єдиної моделі корпоративного управління, що працює у всіх країнах, немає. У той же час існують визначені стандарти, що застосовуються у всіляких правових, політичних і економічних контекстах. На основі цих стандартів рейтингові агентства, консультаційні фірми, дослідницькі центри розробляють інформаційно-аналітичні продукти, які тією чи іншою мірою характеризують якість корпоративного управління як в окремих компаніях, так і в країні в цілому.

На сьогодні у світі існує безліч індикаторів, що характеризують якість корпоративного управління. Насамперед інтерес представляють індикатори, що використовуються в країнах з перехідною економікою, зокрема в Російській Федерації. Їхня оцінка дозволить зробити висновок про можливе використання таких індикаторів в Україні. До них відносяться рейтинги Standard&Poor's, Інституту корпоративного права і управління РФ, інвестиційного банку Brunswick UBS Warburg.

Також заслуговують на увагу розробка Українського інституту розвитку фондового ринку – інтегрований комплексний показник рівня корпоративного управління в Україні, та інтегральний показник якості корпоративного управління (ICGQ), розроблений українським науковцем Т.В. Момот [1].

Визначимо основні параметри оцінки в даних рейтингах.

Рейтинг корпоративного управління Standard & Poor's. Ціль рейтинг корпоративного управління – в порівняльному аналізі поточних стандартів управління щодо існуючих еталонних моделей, насамперед моделі корпоративного управління Організації економічного співробітництва та розвитку.

Рейтингова шкала S&P десятибальна. Найвищим результатом є рейтинг корпоративного управління (РКУ) – 10, найменшим, відповідно, – 1. Крім того, окремі бали по шкалі від 10 (вищий) до 1 (нижчий) привласнюються кожній з чотирьох описаних нижче головних компонентів методики рейтингу: структура власності (прозорість структури власності, концентрація власності і вплив з боку власників); відносини з фінансово зацікавленими особами (регулярність проведення зборів акціонерів, можливість прийняття в них участі й одержання інформації про них, права власності (реєстрація і передача, рівність прав власності); фінансова прозорість і розкриття інформації (прийняті стандарти розкриття інформації, своєчасність і доступність інформації, що розкривається, незалежність аудиторів і його статус); структура і методи роботи ради директорів і керівництва компанії (структура і склад ради директорів, роль і ефективність ради директорів, роль і незалежність зовнішніх директорів)

Рейтинг корпоративного управління Інституту корпоративного права і управління Російської Федерації (СОРЕ-рейтинг). Являє собою індивідуальний числовий показник, що дозволяє оцінити сукупність відносин (зв'язків), що склалися між акціонерами, членами ради директорів і управлінням компанії, між різними групами акціонерів, а також між усіма зацікавленими особами в процесі управління компанією.

Відповідно до методики компанії оцінюються по шести параметрах, що відбиває різні аспекти корпоративного управління:

- відсутність ризиків (вивід активів, трансфертні ціни, розмивання акціонерного капіталу і т.п.) – вага 45,4%;
- розкриття інформації (терміни розкриття і повнота документів, що розкриваються привселюдно і по запиту акціонерів і т.п.), – вага 23%;
- структура ради директорів і виконавчих органів управління (афільованість, винагороди, протоколи засідань і т.п.) – вага 10%;
- структура акціонерного капіталу (контролюючі групи, ясність структури власності і т.п.);
- основні права акціонерів (право на участь у керуванні компанією, право на одержання дивідендів і т.п.);
- історія корпоративного управління (факти порушень прав акціонерів у минулому, проблеми з регулювальними органами, стандарти фінансової звітності, аудиторські висновки і т.п.).

Загальна вага трьох останніх субрейтингів у підсумковій оцінці – 21,6%.

Рейтинг корпоративного управління інвестиційного банку Brunswick UBS Warburg. Присвоєння рейтингу відповідно до методики Brunswick UBS Warburg ґрунтується на аналізі реально існуючих і потенційно можливих ризиків корпоративного управління в досліджуваній компанії.

Діяльність компанії, що рейтингується, оцінюється по категоріях ризиків шляхом нарахування штрафних балів. Величина ризику може коливатися від 72 балів (найвищий ступінь ризику корпоративного управління) до 0 (ризиків в такому випадку мінімальні).

Ризики корпоративного управління Brunswick UBS Warburg підрозділяє на вісім основних категорій і двадцять підкатегорій. Кожній категорії відповідає чітко визначений коефіцієнт і вказівки по його застосуванню, зокрема, непрозорість – 14 (19%), розмивання – 13 (18%), злиття/реструктуризація – 10 (7%), вивід активів – 10 (7%), банкрутство – 12, (17%) та ін. [2].

Шляхом аналізу переваг і недоліків міжнародних рейтингів корпоративного управління Українським інститутом розвитку фондового ринку розроблено інтегрований комплексний показник рівня корпоративного управління – індекс корпоративного управління України (CGI). [3]. Він розраховується як сумарний показник індексів CGI-1, CGI-2 та CGI-3 з урахуванням індексу співвідношення (ваги) кожної зі складових за формулою 1:

$$CGI = CGI-1 \times 1/3 + CGI-2 \times 1/3 + CGI-3 \times 1/3, \quad (1)$$

де CGI-1 – значення Індексу рівня розвитку корпоративного права в Україні, обчисленого на відповідну дату розрахунку;

CGI-2 – значення Індексу рівня регуляторного впливу уповноважених органів влади на процес корпоративного управління в Україні, обчисленого на відповідну дату розрахунку;

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

CGI-3 – значення Індексу рівня корпоративного управління в акціонерних товариствах, обчисленого на відповідну дату розрахунку.

Вищевказані складові індексу корпоративного управління можуть бути використані як самостійні показники.

Основним завданням індексу CGI-1 є визначення ступеня відповідності принципам корпоративного управління Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) діючих в Україні актів законодавства, які стосуються питань корпоративного управління.

Склад оцінюваних показників за цим індексом формалізовано у вигляді конкретних вимог та основних положень Принципів корпоративного управління ОЕСР, які мають бути врегульовані національними нормами корпоративного права. До основних прав акціонерів відноситься: рівне ставлення до акціонерів, розкриття інформації та прозорість, обов'язки ради, наявність національних принципів корпоративного управління, право на надійні методи реєстрації власності; передачу акцій; регулярне та своєчасне отримання необхідної інформації про товариство; участь та голосування на загальних зборах акціонерів; участь у виборах ради; отримання частки прибутку та інші.

Основним завданням індексу CGI-2 є оцінка ступеню та якості регуляторного впливу на ключові процеси (питання) корпоративного управління, визначені в індексі (CGI-1), з боку уповноважених органів державної влади (наявність, достатність, концентрація/розпорошення повноважень органів влади в сфері регулювання корпоративних відносин).

Основним завданням індексу CGI-3 є оцінка ступеню розвитку та якості корпоративного управління на рівні корпорації, а також здатності корпорації самостійно вирішувати спірні питання в сфері корпоративного управління.

Показники, які включаються до складу індексу CGI-3, розподіляються на чотири групи:

1. Оцінка якості ключових положень статутних та внутрішніх документів, що характеризують якість корпоративного управління (загальні права акціонерів та їх гарантії, рівноправність акціонерів, зацікавлені особи, розкриття інформації, рада товариства, впорядкування статутів та інших документів товариства).

2. Показники, які відображають практику застосування принципів Організації економічного співробітництва та розвитку на даному підприємстві (практики своєчасного надання акціонерам передбаченої законодавством інформації, повнота розкриття інформації в річних звітах акціонерного товариства, практики регулярної сплати (нарахування) дивідендів за підсумками року).

3. Показники, які відображають здатність корпорації дотримуватися корпоративного законодавства та вирішувати корпоративні конфлікти самостійно (наявність/відсутність: виявлених контролюючими органами порушень корпоративного законодавства та прав акціонерів, рішень судів по корпоративних конфліктах на цьому підприємстві, інформа-

ції щодо корпоративних конфліктів на підприємстві в засобах масової інформації).

4. Показники, які відображають вплив практики корпоративного управління підприємства на результати його господарської діяльності.

Таким чином, при аналізі якості корпоративного управління як на національному, так і на рівні АТ ступінь захищеності прав акціонерів є однією з найважливіших характеристик.

Важливість прав акціонерів при оцінці корпоративного управління також визначає у своєму науковому проекті Т.В. Момот. Результатом її аналітичної обробки інформації є інтегральний показник якості корпоративного управління (ICGQ) – індивідуальний числовий показник оцінки корпоративного управління акціонерного товариства за шкалою, максимальне значення якої відповідає еталонному акціонерному товариству, в якому не тільки не порушуються вимоги законодавства, але й застосовані ним процедури не мають потенційної можливості обмеження прав акціонерів:

$$ICGQ = 18,15x_1 + 18,96x_2 + 10,47x_3 + 13,8x_4 + 14,31x_5 + 14,62x_6 + 9,7x_7, \quad (2)$$

де (x_1) – розкриття інформації і прозорість;

(x_2) – права акціонерів;

(x_3) – структура акціонерного капіталу;

(x_4) – діяльність наглядової ради;

(x_5) – діяльність виконавчого органу;

(x_6) – контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства;

(x_7) – дотримання інтересів інших зацікавлених сторін і корпоративна соціальна відповідальність.

Таким чином, права акціонерів є найбільш вагомими в інтегральному показнику якості корпоративного управління і становлять 18,96%.

Узагальнення структури перелічених рейтингів проведено Т.Д. Косовою, Н.Е. Деевою, які систематизували компоненти десяти найбільш поширених у світі та в Україні методик визначення рейтингу корпоративного управління. В основному кожна методика містить 4–7 компонентів, в загальному їх нараховується 25 [4].

За результатами їх дослідження встановлено, що найбільшою є частота використання таких компонентів: «фінансова прозорість і розкриття інформації» – 8; «структура й методи роботи ради директорів і керівництва компанії» та «основні права акціонерів» – 7; «структура власності» – 6, «відносини з фінансово зацікавленими особами» – 3. Загальна кількість використання компонентів по кожному із рейтингів становить 54.

Частота використання показника «основні права акціонерів» у рейтингах менша лише за частоту використання такого параметру, як «фінансова прозорість і розкриття інформації».

Це пояснюється тим, що більшість рейтингів розроблені в розвинених західних країнах, в яких практика корпоративного управління складалася протягом багатьох десятиків років і основні права акціонерів захищені досконалим законо-

давством, а ступінь публічності акціонерних товариств достатньо високий, щоб лише за опублікованою інформацією можна було б зробити висновки про діяльність АТ.

В Україні ж корпоративний сектор знаходиться на етапі розвитку, тому більш актуальними є дотримання АТ базових прав його акціонерів.

Таким чином, встановлено, що складовою всіх рейтингів корпоративного управління є реалізація та захист прав акціонерів, при цьому, якщо дана характеристика не виділена як окремий параметр, то обов'язково входить до складу іншого параметру.

Ще одним підходом до оцінки якості корпоративного управління є оцінка його за допомогою рівня ризику та пов'язаних із ним збитків з метою сформуванню уяву користувача інформації про об'єктивну оцінку корпоративного ризику АТ України. Даний підхід проаналізував та обґрунтував І.О. Гречаник [5].

На думку дослідника, одним із показників, який є невід'ємною складовою будь-якої діяльності, в тому числі й економічної, є ризик.

Серед наведених вище рейтингів лише Інститут корпоративного права і управління (CORErating) та Brunswick UBS Warburg аналізують ризик як окремий аспект корпоративного управління. Отже, відсутність достатньо простих та доступних для реалізації методик оцінки ризиків призводить до того, що в основному оцінка ведеться на інтуїтивному рівні.

Об'єктом дослідження, якому властивий ризик, виступає корпоративне управління. Зокрема, пропонується оцінювати корпоративне управління за допомогою оцінки рівня ризику та пов'язаних із ним збитків з метою сформуванню уяву користувача інформації про об'єктивну оцінку корпоративного ризику АТ України.

Ризик являє собою настання визначеної події, яка може негативно вплинути на досягнення визначених цілей або реалізацію стратегії.

На підставі проведених досліджень Інститутом корпоративного права та управління та інвестиційним банком

Brunswick Warburg, Rutherford and Costello ризики корпоративного управління з позиції міноритарного акціонера поділяються на сім груп, які приведені на рис. 1 [6, 7].

На основі проведеного аналізу застосування стандартів, методик, систем індикаторів ризиків щодо визначення якості корпоративного управління представляється можливим визначитися з основними факторами, які негативно впливають на діяльність АТ та права акціонерів.

Для аналізу та кількісної оцінки ризиків корпоративного управління слід визначитися з об'єктом та факторами ризику. Об'єктами ризику корпоративного управління виступають активи, які можуть бути втрачені, майнові та немайнові інтереси, які можуть бути порушені. Під факторами ризику корпоративного управління розуміється подія або дія, які виступають джерелами ризиків, що може спричинити відхилення від задовільного стану об'єкта ризику.

Дані ризики призводять до відповідних негативних наслідків. Взаємозв'язок ризиків корпоративного управління з можливими негативними наслідками наведений на рис. 2.

З проведеного аналізу можна виокремити ті негативні явища, які між собою тісно пов'язані та впливають один на одного при оцінці якості корпоративного управління, зокрема: зниження вартості акцій, ризик розмивання частки акціонера та банкрутство.

Дані явища взаємопов'язані та відображаються на базових правах акціонерів, зокрема:

- при розмиванні капіталу часто порушується переважне право акціонера на купівлю акцій, акціонер втрачає той рівень представництва в управлінні АТ, який був до розмивання капіталу, зростання акціонерного капіталу за допомогою додаткової емісії не є гарантією отримання більшого чистого прибутку, а отже отримання більших дивідендів;
- при банкрутстві (ліквідації) АТ вимоги акціонера згідно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» задовольняються у п'яту та шосту чергу, значна частина активів, як правило, вже виведені мажоритарними акціонерами чи керівництвом

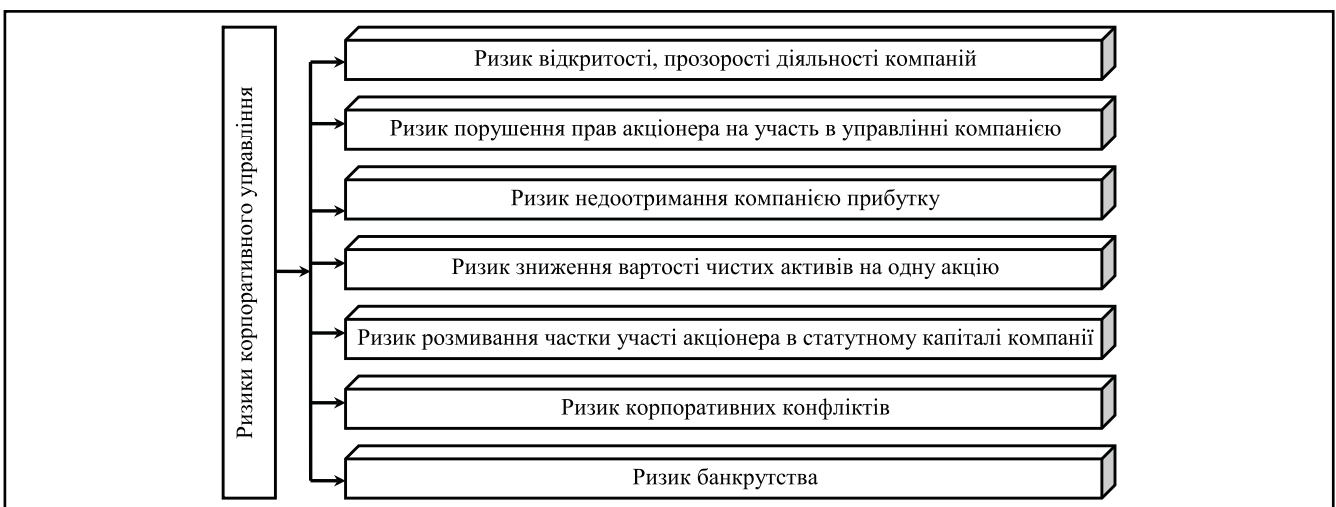

Рисунок 1. Ризики корпоративного управління

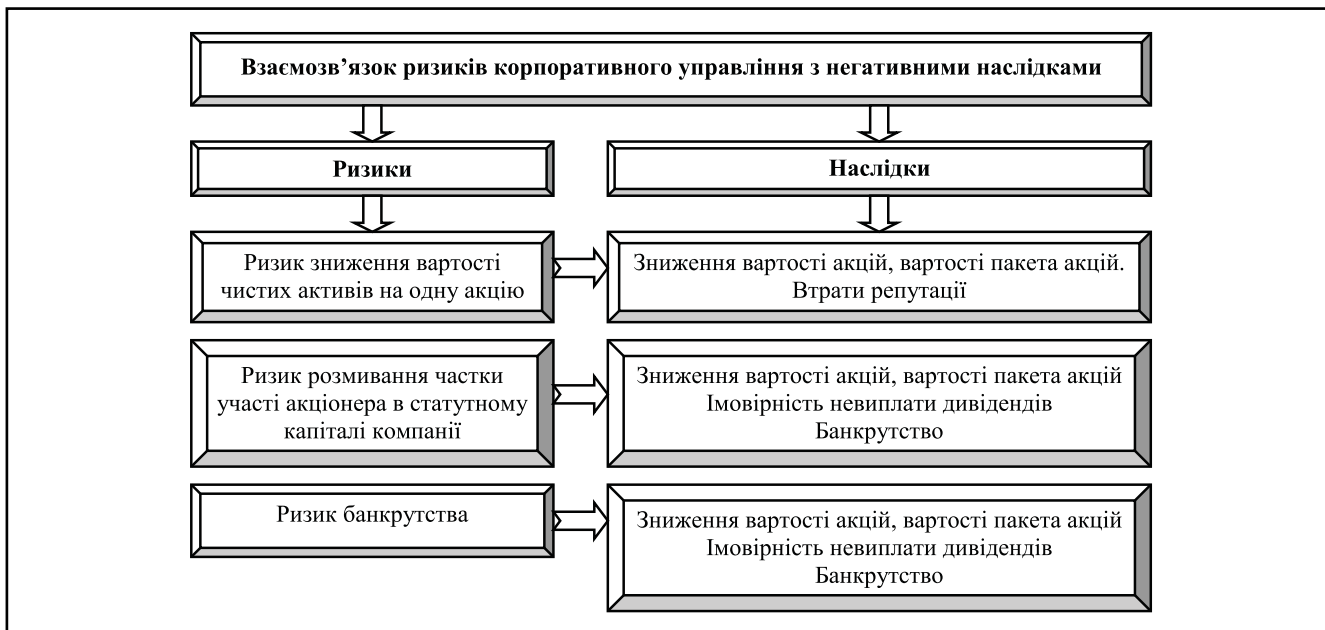

Рисунок 2. Взаємозв'язок ризиків корпоративного управління з можливими негативними наслідками

АТ, а вартість активів, що залишились, не покриває загальної суми вимог кредиторів, що призводить до повної втрати прав акціонерів на отримання дивідендів [8];

– при прийнятті акціонером рішення про незгоду з загальними зборами щодо випуску додаткової емісії акцій, укладення значної угоди, реорганізації АТ у багатьох випадках порушуються його права з визначення вартості акцій, які згідно із законодавством України зобов'язаний викупити емітент.

Проведеним Українською асоціацією інвестиційного бізнесу дослідженням питань реалізації прав акціонерів в Україні підтверджено ризик зниження вартості чистих активів, зокрема порушення прав акціонерів спостерігаються при здійсненні керівництвом АТ операцій з майном та активами, насамперед:

- передача у підконтрольні керівництву АТ структури, про що повідомило 70,4% респондентів;
- продаж за заниженими цінами – 51,2%;
- отримання кредитів за невігідними відсотками – 25,9%;
- здійснення реструктуризації – 38,9%.

Крім того, експертами відзначено, що недостатньо забезпечені гарантії першочергового права акціонерів на придбання акцій додаткової емісії при наданні реальних можливостей сплатити акції (відмічено у 33,3% анкет), отриманні інформації про емісію та забороні сплати акцій якимось конкретним майном (обидва аспекти згадані у 31,5% відповідей) [9].

Про значні ризики розмивання частки участі акціонера у статутному капіталі компанії свідчить статистика ДКЦПФР, згідно з якою скасовано емісій акцій за період 2006–2009 років на загальну суму 31,3 млрд. грн., що становить 13% від загального обсягу випущених акцій за даний період (240,75 млрд. грн.). Крім того, лише в 2010 році ДКЦПФР зупинено 3662 та скасовано 6967 емісій акцій, у той час як зареєстровано 71 770 емісій акцій [10].

Таким чином, у результаті даного дослідження встановлено, що основні права акціонерів порушуються переважно при оцінці вартості акцій, розмиванні частки акціонера шляхом додаткової емісії та банкрутстві.

Висновки

1. Проведений аналіз діючих міжнародних та вітчизняних законодавчих актів, стандартів, нормативних документів, методик оцінки якості корпоративного управління та визначення основних факторів які призводять до порушення прав акціонерів.

2. На основі поглибленого аналізу визначені основні ризики корпоративного управління, які призводять до відповідних негативних наслідків та порушують права акціонерів, зокрема міноритарних акціонерів.

3. Обґрунтовані напрями визначення основних факторів, що впливають на захист прав акціонерів.

Література

1. Момот Т. В. Вартісно-орієнтований організаційно-економічний механізм корпоративного управління акціонерними товариствами: теорія, методологія і практика: Дис. д-ра наук: 08.07.03 – 2006.
2. Шмаров А. Корпоративное управление в России: события, мнения инвесторов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.expert.ru>
3. Леонов Д. Индекс корпоративного управления в Украине: методологические засады обчислення / Д. Леонов, М. Бурмака, М. Юрса // Ринок цінних паперів України. – 2007. – №7–8. – С. 73–86.
4. Косова Т.Д., Деева Н.Е. Рейтинг корпоративного управління як стимулятор розвитку фондового ринку.
5. «Оцінка якості корпоративного управління шляхом оцінки ризиків» – http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vpabia/2008_12/stat/UDK%203301.htm.pdf.

6. <http://www.iclg.ru>

7. Кулікова О. Ризики корпоративного управління: підходи до оцінки з позиції міноритарного акціонера // Акціонерне товариство: питання корпоративного управління – 2005. – №14.

8. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» <http://zakon.rada.gov.ua>

9. www.kstil.com.ua/files/UAIIB_Shareholder%20Rights%20Survey.rtf

10. <http://www.ssmc.gov.ua>

П.І. ЗОРИНЕЦЬ,
пошукувач, КНУБіА

Економічна стійкість та фінансова безпека підприємства в умовах нестабільності ринку

У статті розкрито сутність та особливості економічної стійкості та процесу управління фінансовою безпекою підприємства в умовах нестабільності ринку.

Ключові слова: підприємство, економічна стійкість підприємства, фінансова безпека підприємства, ринок.

В статті раскрыта сущность и особенности экономической стойкости и процесса управления финансовой безопасностью предприятия в условиях нестабильности рынка.

Ключевые слова: предприятие, экономическая стойкость предприятия, финансовая безопасность предприятия, рынок.

In the article essence and features of economic firmness and process of management of enterprise financial safety is exposed in the conditions of instability of market.

Keywords: enterprise, economic firmness of enterprise, financial safety of enterprise, market.

Постановка проблеми. Особливістю функціонування підприємств у сучасних умовах є їхня постійна залежність від усіх суб'єктів сукупності загальної інфраструктури. Підприємство у процесі виробничо-господарської діяльності постійно вступає в прямі і непрямі взаємини із постачальниками сировини (матеріалів), що комплектують вироби, споживачами готової продукції і конкурентами. Останні виходячи з мети будь-якого підприємства – створити свого споживача, прагнуть зміцнити своє становище на ринку, послабляючи тим самим положення конкурентів. Підприємства всіх сфер виробництва, і зокрема й сфери будівництва, як і раніше, в основному лишаяться наодинці зі своїми проблемами. Природно, що в таких умовах їхню діяльність неможливо захистити від небажаних потрясінь. Тому виникають проблеми захищеності діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатності швидко усунути різні загрози, які негативно позначаються на його діяльності. Вирішення даних питань являє собою економічну безпеку підприємства, що включає в себе си-

стему заходів із забезпечення конкурентоспроможності та економічної стабільності (стійкість підприємства) [13, с. 48]. Крім того, важливим аспектом економічної стійкості підприємства є його фінансова безпека. Загрозою економічній безпеці підприємства є, по-перше, сама ринкова економіка, побудована на конкуренції, по-друге, український ринок перебуває у стадії становлення, а тому багато механізмів є не відрегульованими. По-третє, недостатньо розроблені норми правового захисту інтересів підприємців. Таким чином, актуальним завданням, що має вирішувати будь-яке підприємство, є оцінювання ризиків і прогнозування свого стану з урахуванням властивих йому функцій, вжиття заходів захисту від впливу різних внутрішніх і зовнішніх факторів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Серед науковців, у працях яких розкриваються різні аспекти проблеми економічної стійкості підприємства, слід відзначити зарубіжних економістів, таких як К. Клавні, М. Гехт, Т. Пузор, Л. Brentало, Е. Давид та інші. Істотний внесок у розробку питань управління економічною стійкістю зробили І.Б. Загайтов, П.Д. Половінкін, К.В. Павлов, В.П. Панагушин, Д.С. Молякова та інші. У свою чергу, проблемою фінансової безпеки в Україні і за кордоном займалися О.І. Барановський, В.В. Бурцев, О.Ф. Новикова, Є.А. Олейников, Г.А. Пастернак-Таранушенко та інші. На вирішення окремих аспектів забезпечення фінансової безпеки на рівні господарюючих суб'єктів звертали увагу такі українські і зарубіжні дослідники, як О.В. Ареф'єва, І.О. Бланк, А.Е. Воронкова, С.М. Ілляшенко, Г.В. Задорожний та інші.

Метою даної **статті** є розкриття сутності та особливостей економічної стійкості підприємства, а також аналіз і визначення характерних ознак процесу управління фінансовою безпекою підприємства в умовах нестабільності ринку.

Виклад основного матеріалу. Науковий напрям, що вивчає економічну стійкість будівельних об'єктів, нараховує лише кілька десятиліть. Вивчення питань прояву сутності стійкості складних систем, у тому числі економічної стійкості підприємств, свідчить про відсутність на сьогодні єдиної загальноприйнятої думки з визначення даної категорії. Так,